

Martin Kitchen: Fascism, The Mac Millan Press Ltd, London — Basingstoke, 1976, XI + 106 s.

Pojav fašizma ne sodi zgolj v zgodovino prve polovice 20. stoletja, o tem nam zgovorno priča politični razvoj v zadnjih treh desetletjih. Ni čudno, da je to dejstvo vzbudilo interese politologov, sociologov in psihologov.

Zgodovinar Martin Kitchen je napravil izbor njegovih najpomembnejših teorij in jih podvrgel kritični analizi. Na primeru Italije in Nemčije je prikazal fenomen fašizma med obema vojnama v vsej njegovi večplastnosti. Kitchenovo delo je dober in pregledno napisan uvod k teorijam o fašizmu. Avtor je docent za zgodovino na univerzi »Simon Fraser« v Burnabyju, British Columbia v Kanadi, a se je pretežno naslanjal na evropsko literaturo.

Bibliografija ima 163 naslovov; poleg pričevanj iz dvajsetih in tridesetih let (A. Gramsci, W. Pieck, G. Dimitrov, P. Togliatti, A. Labriola) so upoštevani tudi najnovejši avtorji: R. De Felice, D. Guerin, O. E. Schüddenkopf, A. Kuhn. Vključena je še kritika teorij o fašizmu H. Grebingove iz 1974. leta. Škoda le, da se pisec ni v večji meri posluževal literature iz socialističnih dežel, uvod k teorijam o fašizmu bi bil kompletnejši. Dodan je register imen in pojmov, ki skupaj z bibliografijo nekako nadomešča sicer običajni sistem opomb.

Temeljno vprašanje, na katero je avtor hotel odgovoriti je bilo, kakšen je odnos med družbeno strukturo in fašizmom, ali gre v tem primeru za heteronomni ali avtonomni pojav oz. ali je fašizem produkt kapitalizma ali pa je to povsem neodvisen pojav v družbi 20. stoletja. Kitchen sodi, da nobeno od teh dveh stališč ni zadovoljivo, da je pri fašizmu treba upoštevati oboje in tako kompleksneje obravnavati omenjeni fenomen. Je pristaš t. i. »sinkretistične« teorije o fašizmu. S takim pristopom je analitično osvetlil odnos III. Internacionalne do fašizma kakor se je kazal skozi referate, resolucijo in sklepe na kongresih in plenem od 1922. do 1935. leta. Isto metodo je pisec uporabil pri kritični analizi psiholoških teorij H. Lasswella, W. Reicha, E. Fromma, T. W. Adorna, D. Müller-Hegemanna, kakor tudi teorij E. Nolteja, A. Thalheimerja in L. Trockega ter sociologov T. Parsonsa in S. M. Lipseta. Obdelana je teorija o totalitarizmu, ki so jo zastopali C. J. Friedrich, H. Arendt, H. Marcuse, F. Neumann.

Svoje poglede je Martin Kitchen strnil v poglavju Kaj je fašizem (str. 83—91) in zaključil z ugotovitvijo, da je analiza tega pojava nujni predpogoj za uspešno borbo proti novim oblikam fašizma v sedanjosti.

Marjeta Čampa

Alaster Halmiton, Fašizam i intelektualci 1919—1945. Beograd 1978; str. 377 (prevod iz angleščine).

Končno smo dobili tudi na enem naših jezikov delo A. Halmitona o nekaterih aspektih predvojnega fašizma in to v štirih evropskih državah, v Italiji, Nemčiji, Franciji ter Veliki Britaniji. Vsak, ki ga zanimajo vprašanja predvojnega evropskega fašizma, bo v knjigi našel vrsto poučnih informacij o tem, kako se je fašizem (oziroma fašistoidne ideje) kazal v omenjenih štirih državah, in to tako pri idejnih predhodnikih fašizma, kot tudi pri vrsti njegovih sopotnikov in sodobnikov. Vtkanost nakazane problematike v takratni čas tudi omogoča globlje spoznavati vplivnost predvojnega fašizma (skupaj z nacizmom) pa tudi